

Oponentní posudek k dizertační práci Mgr. Miloše Hrocha

Název dizertační práce: Samizdat v post-digitální době: Vliv nového materialismu na proměnu zinoové scény a subkulturního kapitálu

Autor posudku: Mgr. Bohuslav Kuřík, Ph.D.

Z mojí strany se jedná o druhý posudek této práce. V prvním posudku psaném v prosinci 2020 jsem nejprve shrnul hlavní prvky Hrochovy disertace, abych se poté věnoval určitým nedostatkům, na kterých byl měl autor zapracovat. Nyní tedy píše revizní posudek, který má tři části. První část je totožná s první částí prvního posudku a věnuje se shrnutí hlavních pilířů práce, které se nezměnily. V druhé části se pak zaměřuji na to, jak se Miloš Hroch vyrovnal s výtkami, abych v závěrečné třetí části přešel k celkovému hodnocení práce.

1.

Miloš Hroch předkládá k obhajobě dizertační práci, ve které se věnuje tématu materiality zinu v tzv. post-digitální době. Dílo, jež rozpracovává Hrochův dlouhodobý zájem o tento druh alternativního média přetavený již do diplomové práce, má jasně stanovenou výzkumnou otázku („*jak se proměnila role tištěného zinu v post-digitální době*“, str. 16), včetně otázek vedlejších, metodu (kombinace etnografie a analýzy dokumentu) a v neposlední řadě i cíl práce, který je vysoce aktuální, protože chce „*prozkoumat, jak se změnila role zinu v post-digitální době, kdy se o slovo hlásí materialita v různých úrovních a sférách*“, str. 178.

Na Hrochově přístupu oceňuji velmi umné zdůvodnění svého výzkumu – a to hned na několika rovinách. Autor přesvědčivě ukazuje, proč má v určitých konstelacích význam v mediálních studiích výzkumně upřednostnit alternativní média před masovými – to, když představuje zin jako „*inkubátor nových myšlenek a nových uměleckých forem*“ a „*laboratoř nových vztahů s materialitou*“, které je možné do detailu prozkoumat „*a získané poznatky využít v jiných sférách*“, str. 7. Stejně tak se mu daří najít prázdné konceptuální místo v subkulturních studiích: „*Ziny byly tradičně zkoumané z perspektivy subkulturních studií, které se analyticky zaměřují především na významy, identitu, diskurzy; rezistenci a participativní kulturu. Materiál tu byl znak, ne materiál jako materiál. Materialita zinu – poslepaných pomocí chaotické techniky vystřihni–nalep – byla přehlížená desítky let jako samozřejmost a najdeme jenom minimum takto zaměřených analýz*“. (str. 7-8)

Toto prázdné místo se pak snaží zacelit svým výzkumem konceptuálně kotveným do velké míry v tzv. materiálním či infrastrukturním obratu, jímž si v poslední dekádě prošla řada sociálně-vědních a humanitních oborů včetně mediálních studií, kde obrat k materialitě mj. „*tlumí*“ fascinaci digitálními médii. Je to právě toto „*zaměření na materialitu médií, jež odhaluje nové souvislosti zinoové tvorby*“ (178), které je podle autora hlavním přínosem studie. Hrochova snaha obohatit konceptuální výstavbu subkulturních studií je vítaná a důležitá o to více, že autor si je vědom limitů tzv. nového materialismu („*mají tendenci opomíjet roli člověka – pojmají ho jako materiál a zaujmají post-humánní postoj*“, 105) a proto se snaží ve svém výzkumu velmi ambiciózně propojit nový materialismus s materialismem starým, post/marxistickým, konkrétně bourdieovským – to když se v práci zajímá o materialitu zinu v rámci pole zinoové scény a o subkulturní kapitál.

2.

Vůči Hrochově textu jsem měl dvě hlavní výtky. Tou první byla ta výtka, že se sice snaží propojovat nový latourovský materialismus se starým bourdieovským/postmarxistickým materialismem, což je jistě vítaná konceptuální výzva s obrovským potenciálem, ale že to vůbec neproblematizuje a neřeší komplikace s tím spojené. V této věci musím napsat, že Hroch výrazným způsobem pokročil. Jednak rozpracoval více pojetí starého materialismu v subkulturních studiích, kde si nicméně myslím, že má stále rezervy a například by stálo za to kontrastovat semiologického Hebdige s etnografickým Hallem, Willisem a dalšími, protože pojetí materiálu může být odlišné už čistě jen z

metodologického hlediska. Rovněž mnohem více prostoru věnoval propojení nového a starého materialismu, ukázal jaké jsou třecí plochy mezi nimi srovnáváním Latoura s Bourdieuem, snaží se přesvědčivě nacházet pojítka (asambláž ↔ pole) a zároveň to dokáže kvalitně diskutovat nad svým empirickým materiálem. První výtku tedy považuji za pro mě dostačujícím způsobem vyřešenou. Druhá moje výtka směřovala na určitou konceptuální přelétavost autora, v rámci které na jedné straně letmo zmíní celou řadu těžkotonážních konceptů, jež dále nerozvíjí, a na straně druhé těch několik málo stěžejních konceptů zase není schopen dostatečně empiricky vytěžit – příkladem budiž bourdieovské pojetí sociálního pole, které Hroch nedokázal systematicky zachytit svým empirickým materiálem v jeho heterogenitě a vztahovosti. I v této výtce autor udělal velký pokrok. Zmizely přebytečné a matoucí odkazy na koncepty Michela Foucaulta, Alexeje Jurčaka či Nancy Fraser a naopak došlo k větší tematizaci důležitých konceptů jako retrománie a hibsterství, kde autor ukazuje, proč se jim více nevěnovat a hlavně k důkladnějšímu diskutování konceptu pole. Hroch v práci nově a lépe analyticky pitvá pole zinnů coby heterogenní prostor rozdílných pozic a daří se mu mnohem lépe vykreslit vzájemnou diverzitu a distinkci. Tomu napomáhá i skutečnost, že mnohem více zúžil časoprostorové parametry pole, které zkoumá tím že píše o městském prostoru Prahy, kreativní třídě atp. Je v této věci škoda, že to nedotahuje do bourdieovského diagramu rozdílných vektorů, které sice zmiňuje, ale graficky nakonec neztvární. Tento moment bych doporučil v nějakém publikovaném textu ještě doladit. I tato druhá moje výtka byla tedy úspěšně vyřešena.

Z drobnějších výtek rovněž oceňuji i důkladnější tematizaci reflexivity, jež je dnes už nezbytnou součástí kvalitní etnografie.

3.

Jestliže v původním posudku jsem psal, že práce má průkopnický potenciál, který musí autor lépe vytěžit, tak nyní mohu napsat, že v revidované verzi se mu to daří mnohem lépe. Hrochova práce má jasnou metodiku, vhodný konceptuální aparát jako i tematizaci teoretického problému, analytickou důmyslnost, stejně jako má styl a žánr psaní odpovídající disertaci založené na etnografických metodách. **Práci v této podobě doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 27. dubna 2021

Mgr. Bohuslav Kuřík, Ph.D.